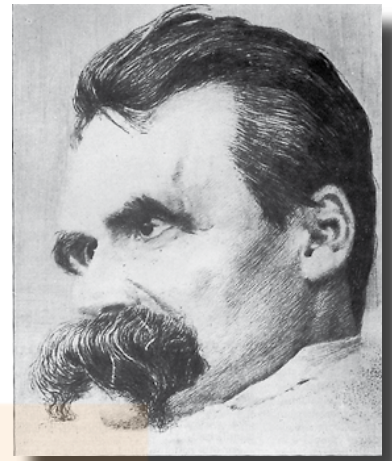

tema 8
Nietzsche

1. CONTEXT HISTÒRIC I CULTURAL

L'Europa de la segona meitat del segle XIX és l'Europa dels nacionalismes. Uns nacionalismes que són, en gran part, obra de la burgesia industrial, la qual intentava protegir els mercats nacionals abans de llançar-se als grans mercats colonials. Tant França com la Gran Bretanya victoriana explotaven colònies, la possessió de les quals es justificava pel suposat deure moral d'estendre la civilització. Les nacions que havien estat constituïdes com a tals recentment (Alemanya i Itàlia) també intentaven participar en l'expansió colonial.

Europa. 1850

Europa. 1871

D'altra banda, les descobertes científiques que es comencen a produir al llarg d'aquest període suposaran un autèntic terratrèmol ideològic, ja que científics com Darwin o Mendel començaran a posar sobre la taula tot un seguit de dades, fòssils, proves i estudis seriosos que contradiran de forma clara i rotunda tot el que l'Església havia defensat sempre sobre l'origen de l'Univers, de la vida, dels éssers vius i de l'home. Però aquest tret intel·lectual del segle no és pas la seva única característica; precisament la denúncia que acabem d'estudiar de Marx i Engels defineix un altre tret propi del segle XIX: l'actitud de **sospita** i de **denúncia**. Pel que fa a Nietzsche, sospita dels mòbils que inspiren la religiositat: la religió només serveix per amagar la por a la vida, la incapacitat i la por a gaudir del món terrenal. L'home religiós no és, doncs, un elegit de Déu, sinó un covard que fuig del món, de la vida, del cos, etc.

Què és sospitar? És intuir que les coses no són tal com semblen. La sospita mena a transcendir les aparences, a **cercar el fons amagat i soterrat de les coses**. Marx, Freud i Nietzsche seran anomenats els filòsofs de la sospita. La sospita de Nietzsche apunta al cor de la mateixa cultura occidental; denuncia que els valors d'aquesta cultura ja no valen. La filosofia de Nietzsche és una **crítica radical de la nostra cultura** i dels valors que defensa.

2. VIDA I OBRES

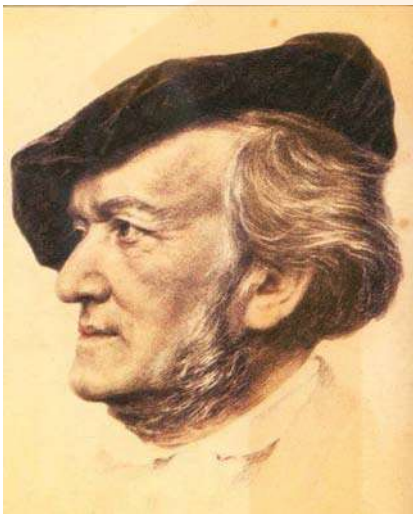
Friedrich Wilhelm Nietzsche va néixer el 15 d'octubre de 1844 a Röcken bei Lützen, a la regió alemanya de Turingia, a prop de la ciutat de Leipzig, al si d'una família profundament protestant. El seu pare, pastor protestant de províncies i nacionalista, va morir quan ell tenia només cinc anys; des de llavors el seu entorn familiar fou absolutament "femení" (mare, germana, àvia i dues tietes), i "religiós", fets que el van marcar profundament tota la seva vida. Tot i que aprèn a parlar tard, de seguida dóna mostres de precocitat intel·lectual.

Casa natal de Nietzsche a Röcken

Als quinze anys ingressa a la famosa escola de Pforta. La formació en aquesta escola era orientada cap als estudis clàssics i era profundament religiosa. A més, Nietzsche demostra una gran sensibilitat musical i arriba a tocar molt bé el piano. En aquesta època comença també a llegir Schopenhauer, el qual va exercir una notable influència en el seu pensament. El 1864, amb vint anys, inicia la seva carrera universitària a Bonn; decideix de no dedicar-se a la Teologia, com volia la seva mare, i es dedica íntegrament a la Filologia Clàssica. L'any següent, el 1865, es trasllada a la Universitat de Leipzig.

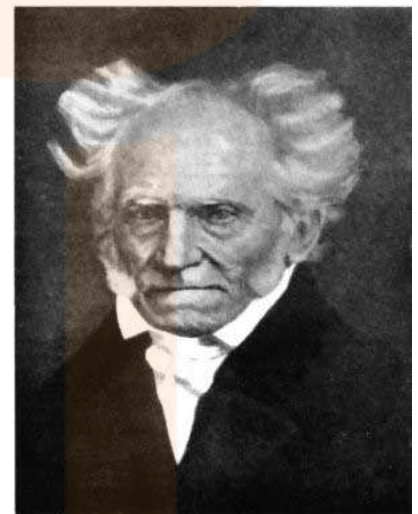
Entre 1867 i 1868 fa el seu servei militar com a artiller; pateix una caiguda del cavall, i també hi ha qui atribueix a aquesta caiguda les seves posteriors xacres. En acabar la "mili" coneix Richard Wagner, al qual admira pel seu esperit lliure i perquè veu en ell el ressorgir dels valors clàssics germànics enfront el Cristianisme; mantenen una profunda i sincera amistat.

Richard Wagner

Nietzsche i la seva mare

Arthur Schopenhauer

Aquest mateix any, 1868, amb només 24 anys, és nomenat catedràtic de Filologia Clàssica a la Universitat de Basilea. Les seves classes s'inicien amb un curs sobre "Homer i la filologia clàssica"; són classes brillants i que susciten una enorme expectació, així com una nombrosa assistència d'alumnes. El seu amic Wagner l'anima a escriure un llibre que sigui una mena de recolzament teòric de la seva música; el publica finalment el 1870, amb el títol de "*El Naixement de la Tragèdia*". El llibre, però, no fou ben rebut pel món acadèmic, degut a la seva particular idea del món clàssic. Tot i que va continuar la seva tasca docent, amb alts i baixos, llicències temporals i pocs alumnes, pràcticament es pot dir que la seva carrera docent va acabar amb el seu primer llibre.

La Universitat de Basilea (Suïssa)

Entre 1873 i 1876 se separa definitivament de Wagner, a causa de l'òpera *Parsifal*. D'altra banda la seva salut començava una llarga devallada que el turmentaria fins a l'esfondrament final. Va aconseguir una prematura jubilació de la docència a Basilea, per residir en soledat a diversos llocs d'Itàlia i Alemanya, amb l'escassetat de

Lou A. Salomé

la pensió de la Universitat. Pren moltíssims medicaments, visita un munt de metges, però el seu estat de salut es deteriora per moments: migranyes fortíssimes, pèrdua temporal de visió, vòmits, pèrdua de consciència durant períodes d'unes quantes hores, transtorns digestius i altres símptomes. Fins i tot fracassen un parell d'intents de matrimoni, el segon d'ells amb la dona que més va influir a la seva vida, la finlandesa Lou Salomé. Ell s'hi va enamorar perdudament (un amic seu li va parlar d'ella i, abans de conèixer-la personalment, ja hi estava enamorat i s'hi volia casar!!), però la negativa d'ella a casar-se va provocar en ell una relació d'amor i odi envers ella que li va durar molts anys.

Tanmateix entre els anys 1878 i 1888, quan pitjor és el seu estat de salut física i mental, es desenvolupa el gruix de la seva obra. Escriu cartes als seus amics en les quals s'identifica amb Dionís o amb el mateix Déu. El 1889 cau desplomtat en un carrer de Torí; és traslladat a una clínica de Basilea on li diagnostiquen reblaniment cerebral i paràlisi progressiva. Té només quaranta-cinc anys: mai més no va recuperar la consciència. Després de deu anys de vida pràcticament vegetativa, mor d'una apoplexia el 25 d'agost de 1900.

Poc abans de caure definitivament malalt encara va escriure:

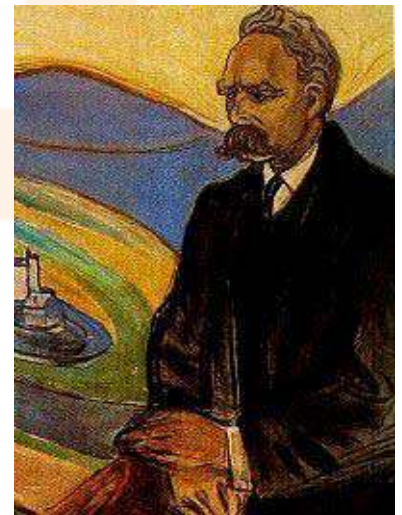
Conec la meua sort. Algun cop el meu nom anirà unit al record de quelcom de gegantí, d'una crisi com mai no n'hi ha hagut a la Terra, de la més pregonera col·lisió de consciència, d'una decisió presa, per mitjà d'un conjur, contra tot el que fins a aquest moment s'havia cregut, exigit, santificat. Jo no sóc un home, sóc dinamita. I malgrat tot, no hi ha en mi res de fundador de religió.

Tomba de Nietzsche a Röcken

De les moltes obres que va escriure en destaquem les següents:

- *El naixement de la tragèdia grega en l'esperit de la música* (1870), escrita en honor a Wagner. És una dura crítica contra la filosofia socràtica i platònica, que considera decadents.
- *Així parlà Zaratustra* (1883-1885). És la seva obra fonamental, la més poètica i la més profètica. Es tracta d'un conjunt de discursos simbòlics units per una faula: Zaratustra, un profeta persa, es retira a la muntanya en fer els vint anys, i allà viu en companyia dels animals: l'àguila, que simbolitza l'orgull, i la serp, que simbolitza la intel·ligència. Allà assoleix la saviesa i decideix de baixar per predicar-la als homes. Al llarg de la seva predicació va exposant les seves idees.
- *La Genealogia de la Moral* (1887). Fa una crítica dels valors tradicionals de la moral occidental. Carrega sobretot contra la moral cristiana i la vida religiosa.
- *El crepuscle dels ídols* (1888). Critica tot el que s'ha anomenat "veritat", perquè la veritat és un ídol que ja es va acostant al seu final. És un escrit demolidor.

Nietzsche pintat per Edward Munch

3. CRÍTICA ALS VALORS DE LA CULTURA EUROPEA

Nietzsche parteix d'aquest supòsit: la cultura occidental està viciada des del seu origen. La cultura occidental té dos pilars fonamentals, la filosofia grega (sobretot platònica) i el Cristianisme, però ambdós representen, com veurem més endavant, els valors més decadents i covards de l'ésser humà. L'occidental és una cultura racional i dogmàtica, i per això és decadent, perquè s'oposa a la vida, als instints, obstinada a instaurar la racionalitat per damunt de tot:

- és **racional** perquè s'obstina a mantenir la racionalitat per sobre de l'instint, lloant tot allò racional o intel·lectual, i condemnant tot allò que implica instint, carn, vida;
- és **dogmàtica** perquè està obsessionada amb la veritat, condemnant a l'infern a tots aquells que gosen discutir-li o plantejar altres punts de vista diferents dels "oficials".

Aquest és el dogmatisme d'Occident: filosofia dogmàtica, religió dogmàtica i moral dogmàtica. Cal, doncs, criticar el dogmatisme per tal d'eliminar l'error base. Nietzsche fa una crítica total que abasta tots els aspectes de la cultura europea: el món racional, el món religiós i el món moral.

No pot negar-se que l'error més greu, més pertinaç i perillós, que mai fou comès, ha estat un error dogmàtic, és a dir, la invenció de l'esperit pur i del bé en si de part de Plató.

a) Crítica a la moral.

El principal error de la moral tradicional és la seva "antinaturalitat", és a dir, anar contra la naturalesa, contra la vida. És aquella moral que, en virtut de lleis, decàlegs, normes i imperatius, s'oposa a la vida, als instints primordials de la vida. La base filosòfica d'aquesta moral contra-natura és el platonisme: el Món de les Idees serveix de "més enllà" religiós per als cristians, de manera que acaba convertint-se en la metafísica cristiana. El centre de gravetat d'aquestes idees es posa no en aquesta vida sinó en l'altra, en el més enllà: hi ha una evasió respecte a l'home concret, vivent, del món real.

En afirmar que existeix un ordre moral del món que dirigeix la història dels homes, el que s'ha fet ha estat afirmar que algú, des de fora del món, dirigeix els homes. I llavors han prevalgut els valors dels dèbils: la compassió, la misericòrdia, el sacrifici, etc., en els quals es veu la prevalença dels instints de decadència sobre els de superació. La moral mata la vida: la vida descansa sobre unes bases que estan en contra de la moral tradicional. Però la vida és l'única cosa real; la moral és ficció, falsedat, calúmia, etc. Per això diu Nietzsche: "el meu principi: no es donen principis morals".

"El pecado", de Julio Romero de Torres

Nietzsche distingeix dos tipus de morals:

- **Moral dels senyors:** és una moral cavalleresca, pròpia dels esperits elevats, la que estima i considera bona la vida, el poder, la grandesa, el plaer, etc. És la moral pròpia del Superhome, la de qui vol la mort de Déu i gaudir el màxim possible de la vida.
- **Moral dels esclaus:** és la inversió dels valors, el que Nietzsche va anomenar "la transvaloració moral". El dolor, la petitesse, la humilitat, la compassió, la resignació, la paciència. L'esclau no crea aquests valors, sinó que els troba en ell mateix, per això és una moral passiva. Representa la subversió dels valors que neix amb el judaisme i continua amb el Cristianisme.

Un cop establerta aquesta distinció, Nietzsche examina la història de la cultura occidental i constata un progressiu ascens dels valors dels dèbils enfront dels forts. Diu que en un principi, en un estat pre-moral de la civilització, tothom considerava com a "bo" ser fort, ric, bell, sa, llest, hàbil, poderós, etc, mentre que fugien com podien de tot allò que consideraven "dolent", com ara ser dèbil, pobre, lleig, malalt, talòs, esclau, etc. Així va funcionar la humanitat

"L'Infern", de Lucca Signorelli (1502)

durant segles, fins que els marginats, els oprimits, els desheretats, van inventar el concepte més nefast de tots, **la moralitat**; a partir d'aquest moment els dèbils, els pobres, els malaltissos, els esclaus, seran considerats els bons, els escollits de Déu, mentre que tots els poderosos, nobles, rics i sans seran per sempre més els dolents, els malvats, els castigats al foc etern de l'infern. Aquesta transvaloració ha estat el tret més funest que ha hagut d'arrossegar la cultura europea durant tota la seva història: Sòcrates, Plató i el Cristianisme en són els grans culpables.

Prenguem-ne de seguida el màxim exemple. Res de tot el que a la Terra s'ha fet contra els "nobles", "els violents", "els amos", "els poderosos", mereix de ser mencionat si ho comparem amb allò que els jueus han fet contra ells (...). Els jueus han estat els qui, amb una conseqüència lògica aterradora, han gosat d'invertir la identificació aristocràtica dels valors (bo = noble = poderós = bell = feliç = estimat de Déu) i han mantingut amb les dents de l'odi més abismal (l'odi de la impotència) aquesta inversió: "els miserables són els bons; els pobres, els impotents, els plebeus, són els únics bons; els qui pateixen, els indigents, els malalts, els deformes són també els únics pietosos, els únics benaurats de Déu, només per a ells existeix benaurança. En canvi, vosaltres els nobles i violents, vosaltres sou, per tota l'eternitat, els malvats, els cruels, els lascius, els insaciabls, els ateus; i vosaltres sereu també eternament els desventurats, els maleïts i condemnats!..."

Que aquesta transvaloració va tenir lloc, no és pas cap descoberta de Nietzsche: és un fet històric, que va tenir lloc a Europa entre els segles III aC (a partir de la difusió del platonisme) i el segle IV aC (quan el Cristianisme es va consolidar definitivament com la religió oficial de l'Imperi romà. El que sí és propi de Nietzsche és la valoració tan negativa que en fa: per a ell, l'aparició del Cristianisme i els seus valors morals ha estat un dels fets més nefastos de la història, ja que ha consolidat una manera de ser i de pensar decadent i trista.

Aquesta moral d'esclaus es va anar assentant al llarg de l'Edat Mitjana, fins que culminà amb els moviments socials d'alliberament que començaren amb la Revolució Francesa i que s'estengueren a través del segle XIX. Per superar aquesta decadència dels valors cristians, l'Occident ha de posar en el seu lloc una nova manera de pensar, uns nous valors, lliures de tot servilisme religiós i moral.

b) Crítica a la religió cristiana

El Cristianisme ha invertit els valors de les antigues Grècia i Roma, que eren valors de vida, i s'ha inventat un món ideal, que porta aparellada una desvaloració del món terrenal. Suposa la pèrdua més forta dels instints, que el porta a inventar-se l'altre món i menysprear aquest. A més, només fomenta valors mesquins, com l'obediència, el sacrifici, la humilitat, sentiments propis del ramat. Parla de pecat, com si fos un atemptat contra la vida.

La fe cristiana és, des del principi, sacrifici de tota llibertat, de tot orgull, de tota autocertesa de l'esperit; és alhora submissió i befa de si mateix, mutilació de si mateix. Hi ha crueltat i "fenicisme" religiós en aquesta fe, exigida a una consciència reblanida, complexa i molt aviciada: el seu pressupòsit és que la submissió de l'esperit produeix un dolor indescriptible, que tot el passat i tots els hàbits d'aquest esperit s'oposen a aquest "absurdissimum" (cosa totalment absurda) que li és presentat com a "fe".

c) Crítica a la filosofia tradicional.

En un breu escrit que porta per títol "Sobre veritat i mentida en sentit extra-moral", Nietzsche parla d'un dels conceptes que ell considera més nefastos de tots: el concepte de Veritat. Diu que els homes, en un principi, com a éssers socials que són, necessiten evitar l'enfrontament constant, i per això estableixen, per convenció entre la majoria, el que es considera correcte i el que no. Apareix així la idea de veritat: és veritat allò que la majoria ha decidit que és correcte, i per tant, és mentida tota la resta. A partir d'aquest moment, és veritat, per exemple, que això d'aquí es diu "pedra" i allò altre "arbre", i que d'aquest color en direm blanc, i d'aquell altre vermell. Tot, com hem dit, fruit d'una convenció, un pacte entre la majoria de persones del grup quan es comença a inventar el llenguatge.

Per tant, la veritat o la mentida no està en les coses mateixes sinó en l'ús correcte de les convencions que hem pactat. Després, amb el pas del temps, a partir de les paraules apareixen els conceptes: blanc, vermell, arbre, pedra, etc., que l'home crea en la seva ment per comoditat, perquè sempre és més còmode recordar el concepte de pedra que recordar totes les pedres que un ha vist. El que passa és que, de tant pensar només en els conceptes, arribem a oblidar-nos de la realitat, i ens arribem a creure que la veritat resideix només en els propis conceptes (la filosofia de Plató és la màxima expressió d'aquest disbarat): acabem perdent de vista que l'única realitat que existeix és el món material, amb els seus canvis i el seu fluir constant (recordem Heràclit: mai no ens podem banyar dos cops en el mateix riu). L'home, doncs, crea els conceptes, i després oblida que ha estat ell mateix qui els ha creat.

Què és, aleshores, la veritat? Una host en moviment de metàfores, metonímies, antropomorfismes, en definitiva, una suma de relacions humanes que han estat realçades, extrapolades i guarnides poèticament i retòricament i que, després d'un ús prolongat, un poble considera fermes, canòniques i vinculants. Les veritats són il·lusions de les quals s'ha oblidat que ho són; metàfores que s'han tornat gastades i sense força sensible, monedes que han perdut el seu encuny i ara ja no són considerades com a monedes, sinó com a metall.

Finalment Nietzsche fa una contraposició entre aquest home conceptual, científic, obsessionat amb la veritat per sobre de tot, i l'home intuïtiu, qui gràcies a la seva intuïció i a l'art, pot arribar a entendre la vida molt millor que el primer. Acaba afirmant fins i tot que, allà on predomina l'home intuïtiu, aconseguix configurar una cultura i establir el domini de l'art sobre la vida, mentre que l'home que es guia per conceptes i abstraccions només aconseguix atraure la desgràcia.

Tot allò que els filòsofs han vingut tractant des de fa milers d'anys, són mòbies conceptuals; de llurs mans no va sortir mai res de viu ni de real.

En definitiva, el suprem error de la Filosofia tradicional, sobretot la de caire racionalista, és haver admès com a cert un món purament mental, abstracte, fictici, enfront d'un món real, quan només és real aquest món en què vivim. No hi ha conceptes estàtics, només existeix el món de les aparences, dels fenòmens, d'allò perceptible amb els sentits. Amb aquest plantejament Nietzsche "s'apunta" a l'escepticisme dels Sofistes (segle V aC) i continuat per filòsofs com Montaigne o Hume.

4. LA MORT DE DÉU

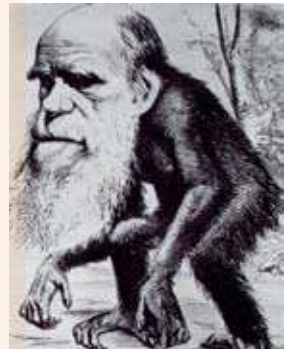
La mort de Déu significa, per a Nietzsche, una crítica radical de la religió, la moral i la metafísica. És l'alliberament d'un gran pes que aclapara l'home, el pes de la idea d'un més enllà, de la transcendència objectiva. Arriba al convenciment que la idea de Déu és el que impedeix l'home de ser home, arribar a ser el Superhome. Déu és el gran obstacle per arribar a ser-ho. Per això pensa que perquè visqui l'home ha de morir Déu; si Déu viu, l'home no pot viure.

Però l'assassinat de Déu per l'home adquireix una grandesa èpica i irrepetible: no hi va haver mai al món un acte més grandios, i les generacions futures pertanyeran, en virtut d'aquesta acció, a una història més elevada que no pas tota la resta de la història fins al present.

La mort de Déu significa que s'han ensorrat els pilars que sostenien la tradició, la història i la cultura d'Occident; una tradició i una cultura que s'han recolzat en la idea de Déu. De tota manera Nietzsche diu que la mort de Déu no ha estat un fet puntual i inesperat, sinó que es pot considerar com el resultat d'un procés històric que ja s'havia encetat en el Renaixement:

- l'antropocentrisme del Renaixement (segles XV—XVI) va començar a recuperar la dignitat humana enfront de l'omnipresència de la religió: l'home comença a ser conscient de les seves pròpies possibilitats i comença a enfrontar-se amb valentia a l'autoritat irracional de l'Església;
- Descartes i la resta de racionalistes (segle XVII) van començar a situar la raó per sobre de tot i com a fonament de tot. L'home és cada cop més conscient del poder de la seva raó i, per tant, comença a allunyar-se de l'obscurantisme i el fanatisme de la religió;
- la Il·lustració (segle XVIII) divulga la seva idea de donar el poder al poble i no pas a Déu, i és també un període en què, com vam veure, es produeixen importants descobertes tècniques i científiques que donen cada cop més confiança a l'home: hom té la sensació que no trigarà a arribar el dia en què l'home, amb el sol ús de la seva raó, serà capaç d'explicar-ho tot sense acudir a explicacions religioses;
- el Positivisme científic (segle XIX) sembla estar per fi en condicions d'explicar-ho tot sense cap ajut extern. Aportacions crucials com les de Cuvier, Darwin o Mendel estan fent trontollar un dels pocs terrenys intocables que li quedava a la religió, el tema de l'origen de la vida i de l'home.

La confiança en la raó humana és ja absoluta, i la figura de Déu ha perdut la seva presència, la seva força, el seu sentit. Per fi —diu Nietzsche— la cultura europea s'ha alliberat del pes de Déu: "nosaltres hem mort Déu". Déu havia estat el pilar que havia sostingut tota la cultura d'Occident, i per fi l'home és capaç de destruir-lo. Així mateix la mort de Déu significa que s'han subvertit tots els valors de la vella humanitat perquè pugui néixer el Superhome.

¿On ha anat a parar Déu? Jo us ho diré. Nosaltres l'hem mort, vosaltres i jo. Tots hem estat els seus assassins. ¿No sentiu encara el crit dels enterramorts que enterren Déu? Déu ha mort, i som nosaltres qui li hem donat mort (...) Diuen que el boig va entrar un dia a les diferents esglésies i va entonar un Requiem æternam Deo. Expulsat i interrogat no va deixar de respondre: ¿de què serveixen aquestes esglésies si són les tombes i els monuments de Déu?

5. EL SUPERHOME

a) Un cop arraconats els valors tradicionals, naixerà el Superhome.

La nova moral està basada en el desig apassionat de viure, està recolzada en l'exaltació per la vida sense cap entrebanc. La vida té valor per ella mateixa, i no cal cercar-li una altra explicació. És el valor absolut al qual se subordinen tots els altres. No hem d'imposar cap norma a la vida, només fruir d'ella. La vida és l'impuls, el cos, la voluntat, l'instint: el que mou el superhome és, en definitiva, la voluntat de poder.

Ara bé, com serà el superhome? Nietzsche no el caracteritza amb precisió, només ens diu que serà un esperit lliure que no cedirà davant de res, però que participarà de la innocència i l'espontaneïtat del nen. Però amb quins valors? Nietzsche no els arriba a definir amb claredat; precisament aquesta serà la tasca de l'home nou, crear valors. Sovint s'ha interpretat que aquests valors se centrarien en la força i el poder; ara bé, com acabem de dir, aquest home nou seria, segons Nietzsche com un nen innocent que juga.

El que està clar és que aquesta nova moral es tradueix en l'exaltació de les forces primàries de la vida: hem de valorar la moral dels senyors enfront de la moral dels esclaus. Davant la resignació, la humilitat, etc., la força, el poder, la passió, el plaer. Això és el que demanen els instints, i en aquests instints s'ha de basar la moral.

b) La metamorfosi

Al llibre "Així parlà Zaratustra" Nietzsche descriu les tres transformacions o metamorfosis de l'home que fa camí vers el superhome, tot passant per tres estadis successius:

1. **Camell:** l'esperit de l'home és, en primer lloc, un camell, un animal de càrrega, que obeeix el seu amo sense queixar-se. Suporta amb resignació el pes de la llei moral. Simbolitza l'home cristià, l'esperit que s'inclina davant del drac, que simbolitza Déu i la tradició dels valors cristians.
2. **Lleó:** l'home—camell, cansat pel pes de la càrrega, es rebel·la contra el seu amo, que és el drac (Déu, la moral i els valors) i el derroca. Llavors esdevé un home—lleó, crític i amo d'ell mateix, que diu el "jo vull" i imposa la seva voluntat. Però el lleó es transformarà en nen.
3. **Nen:** representa el voler creador i espontani, la llibertat vertadera, la naturalitat, la innocència. El nen, innocent i espontani en tot allò que fa, representa l'existència com a aventura i com a joc; és el natural i sincer **dir sí a la vida**.

Però en el desert més solitari té lloc la segona metamorfosi: aquí l'esperit es converteix en lleó. Vol fer presa de la llibertat i ser senyor al seu propi desert. Aquí cerca el seu últim senyor: es vol tornar el seu enemic, l'enemic del seu últim Déu, per assolir la victòria vol lluitar amb el gran drac.

Quin és el gran drac al qual l'esperit no pot continuar anomenant Déu i senyor? "Tu has de" s'anomena el gran drac. Però l'esperit del lleó diu "jo vull". "Tu has de" li barra el pas, resplendent com l'or, una bèstia coberta d'escates, i damunt cada escata brilla "tu has de".

Valors mil·lenaris brillen en aquests escates i així parla el més poderós de tots els dracs: "Tots els valors de les coses brillen en mi, i tots els valors creats són jo. En veritat no hi ha d'haver cap més "jo vull". Germans meus, per què li cal el lleó a l'esperit? Per què no hi ha prou amb el camell, la bèstia de càrrega que renuncia i respecta?"

c) Els valors del Superhome.

És a partir del tercer estadi —el nen— que comença a aparèixer el Superhome, el qual dóna lloc a una humanitat lliure i creadora. Les característiques fonamentals d'aquest Superhome, tot i que Nietzsche no les deixa clares, serien les següents:

- **Ànsia de viure:** el superhome es preocupa sobretot de la vida, sense cap obstacle. Valora particularment la vida corporal, la salut, el plaer, les passions, la violència, la victòria, l'èxit... Les virtuts que s'estima més són la força física, el poder, la rebel·lia del fort i del poderós.

Creieu-me, en efecte, el secret per a collir els fruits més grans i el major plaer de l'existència significa: viure perillosament! Bastiu les vostres ciutats a la vora del Vesuvi! Envieu els vostres vaixells a mars inexplorades! Viviu en guerra amb els vostres consemblants i amb vosaltres mateixos!

- **Superació de la moral tradicional cristiana.** No està sotmès a cap precepte moral, perquè se situa per sobre del Bé i del Mal. La seva consciència és la consciència de la naturalesa: **allò que l'afavoreix és bo, i allò que el perjudica és dolent.** El superhome és la màxima possibilitat de l'ésser humà.
- **Se sent superior:** el superhome és un ésser superior, que diu que sí a les jerarquies entre els homes; la igualtat només porta a la moral del ramat, d'esclaus. El superhome ha de practicar la moral dels senyors que dominen per la força i per la violència.
- **Fidelitat a la terra,** lluny de la transcendència metafísica dels filòsofs, lluny de la idea de Déu. És fidel a allò terrenal, a allò que trepitja, a allò que viu i cospa pels seus sentits, oblidant les elucubracions espirituals. És el "més aquí" el que el preocupa fins que el viu amb tota intensitat.
- **Voluntat de poder,** que és la conseqüència de les ànsies de viure. És la voluntat de dominar i recrear el món i els seus valors. S'ha de deixar emportar pel seu desig de dominar, de ser senyor i no esclau.

Escolteu i us diré què és el superhome. El superhome és el sentit de la terra. Que la vostra voluntat digui: sigui el superhome el sentit de la terra. Jo us conjuro, germans meus, a romandre fidels al sentit de la terra i no presteu oïda als qui us parlen d'esperances ultraterrenals! Són destil·ladors de verí, conscients o inconscients. Són menyspreadors de la vida; porten dins seu la llavor de la mort i estan ells mateixos enverinats. La Terra està cansada d'ells; que es morin ja d'una vegada!

Lou Salomé, Paul Ree i Nietzsche

Nietzsche pocs mesos abans de morir

6. EL NIHILISME

¿Què significa el Nihilisme? Significa que es desvaloren els més alts valors, manca una meta, manca la resposta al ¿per què?

El nihilisme radical és el convenciment de l'absoluta inconsistència de l'existència, quan es tracta dels supremes valors reconeguts; és més, el nihilisme és entendre que no tenim el més mínim dret a establir un més enllà o un "en si" de les coses que sigui diví, que sigui la personificació de la moral.

El nihilisme de Nietzsche no és cap teoria filosòfica, és només un moviment propi de la història de la nostra cultura. La força de l'esperit d'Occident cansada, esgotada pels valors inadequats i ficticis del seu "món vertader", es torna nihilista. És a dir, si la cultura europea, fonamentada en la moral i la religió cristianes, sempre havia tingut clares les respostes a les preguntes més elementals (la resposta era sempre Déu), a partir d'ara, amb la mort de Déu, les preguntes tornen a quedar sense resposta, no hi ha res ("nihil" en llatí) que solucioni l'angoixa de l'home. El nihilisme és una força destructora i desintegradora de la base de la cultura occidental, és a dir, de Déu.

Una vegada admesos aquests dos fets, que l'esdevenir no té cap objectiu i que no està dirigit per cap unitat global en la qual l'individu es pugui sumir completament com a element d'un valor suprem, queda una escapatòria possible: condemnar per il·lusori tot aquest món de l'esdevenir i inventar un altre món situat més enllà, que seria el món veritable.

Però en el moment en què l'home descobreix que aquest món només està edificat damunt de les seves necessitats psicològiques i que no hi ha cap fonament per creure-hi, comença a prendre cos la darrera forma del nihilisme que implica la negació del món metafísic i impedeix creure en un món veritable.

Arribats a aquest estadi, es reconeix que la realitat de l'esdevenir és l'única realitat i es prohibeixen tots els camins alternatius que puguin conduir a la creença en altres mons i en falsos déus.

En definitiva, doncs, el nihilisme és la conseqüència pròpia de l'absència de valors, de metes, de respostes als perquè que s'havien respost des de Déu, el qual havia estat la base de tota la cultura occidental. Amb la mort de Déu, s'ha perdut el sentit de l'orientació de la nostra existència, de la nostra vida: estem perduts, sense brúixola, en el desert de la història. Nihilista és l'home de la vida moderna quan s'ha quedat sense valors, quan descobreix que els valors que tenia fins a aquest moment són falsos i quan perdura en el convenciment de la buidor, de la incoherència, del sense-sentit i el sense-valor de l'existència.

7. LA VOLUNTAT DE PODER

Vet aquí un altre dels conceptes fonamentals de la filosofia de Nietzsche. Per a ell, la voluntat de poder és la lluita de la vida per superar-se ella mateixa contínuament, és la tendència bàsica de mobilitat de tot allò que existeix, una mena de força interior que empeny cada ésser a superar-se, a dominar, a perviure..., a viure en definitiva. La voluntat de poder significa voluntat de domini, de força, de potència vital. La vida és una **energia** inquieta que constantment crea noves formes de vida i en destrueix d'altres; i la vida més forta i més agressiva és la que fa valer la seva llei. Cal crear formes noves de vida, i això comporta la destrucció de les formes ja esgotades que es resisteixen a morir.

Ara bé, la voluntat de poder no és ben bé la salvatge llei del més fort; és **el poder dels creadors**, un poder que sense cap esforç s'ensenyoreix de la situació per la seva pròpia grandesa. Pensem, per exemple, en el poder en el camp de la creació artística; un gran pintor no força ningú a fixar-se en ell i, tanmateix, la gent el coneix i l'admira.

La voluntat de poder s'oposa a la voluntat d'igualtat. Com més poderosa i creadora sigui una vida, més imposarà jerarquia i desigualtat; com més dèbil i impotent, més tractarà d'imposar la igualtat. Els predicadors de la igualtat són els qui, com algunes bestioles, estan plens de verí, d'un verí que vol assassinar tota vida noble i superior. La voluntat d'igualtat és l'intent de reduir tot el que és original i excepcional a ordinari i mediocre.

La vida és lluita constant i antagonisme d'allò existent individual contra tota la resta d'éssers. La manera com s'afirma la voluntat de poder és la transmutació de tots els valors.

8. COMPARACIÓ DE NIETZSCHE AMB PLATÓ

La fortíssima crítica que fa Nietzsche de la filosofia platònica fa que tots dos filòsofs es prestin força bé per fer una bona comparació.

- Plató sempre parla clarament de l'existència de dos mons, mentre que Nietzsche rebutja aquest plantejament i aposta per l'existència d'un únic món, el material. A més, diu Nietzsche que Déu ha mort, mentre que tota la tradició racionalista gira al voltant de l'existència d'una divinitat;
- Plató, com tots els racionalistes, va mostrar un total rebuig i menyspreu vers el món material, considerant-lo font d'error i de pecat; Nietzsche, en canvi, considera que l'home ha de recuperar el gust pels plaers materials i per tot allò que impliqui plaer físic, sempre tan castigat per la mentalitat platònico-cristiana;
- Nietzsche diu que la societat moderna s'ha tornat nihilista, i per tant no hi ha res que doni sentit a la nostra vida; mentre que Plató té molt clar que sí que hi ha un camí marcat, unes coses concretes que hem de fer i altres que no hem de fer per tal d'assolir el premi d'una altra vida;
- la veritat, segons Nietzsche, no existeix, ha estat un invent funest (relativisme=escepticisme); en canvi, hem vist com Plató, Descartes i tots els racionalistes estan convençuts de la capacitat de l'home per aconseguir coneixements veritables i definitius (dogmatisme).

